భారత రాజ్యాంగం యొక్క ఏకీకృత మరియు సమాఖ్య లక్షణాలు

భారత రాజ్యాంగం యొక్క ఏకీకృత మరియు సమాఖ్య లక్షణాలు

భారత రాజ్యాంగం జనవరి 26, 1950న ఆమోదించబడినది. భారత రాజ్యాంగం ఏకీకృత మరియు సమాఖ్య లక్షణాల యొక్క ప్రత్యేక సమ్మేళనం కారణంగా ఇది తరచుగా "పాక్షిక-సమాఖ్య" రాజ్యాంగంగా వర్ణించబడింది. భారత సమాజంలోని వైవిధ్యమైన మరియు సంక్లిష్ట స్వభావానికి అనుగుణంగా రాజ్యాంగ నిర్మాతలు ఈ సంక్లిష్ట సమతుల్యతను జాగ్రత్తగా రూపొందించారు. ఈ ఆర్టికల్‌లో, మేము భారత రాజ్యాంగంలోని ఏకీకృత మరియు సమాఖ్య లక్షణాలు గురించి చర్చించాము.

భారత రాజ్యాంగ ఏకీకృత లక్షణాలు

బలమైన కేంద్రం

భారత రాజ్యాంగంలోని అత్యంత ప్రముఖమైన ఏకీకృత లక్షణాలలో ఒకటి బలమైన కేంద్రం. భారతదేశంలోని కేంద్ర ప్రభుత్వానికి రక్షణ, విదేశీ వ్యవహారాలపై నియంత్రణ మరియు నిర్దిష్ట పరిస్థితులలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలను తొలగించే సామర్థ్యం వంటి ముఖ్యమైన అధికారాలు ఉన్నాయి. ఈ కేంద్రీకృత అధికారం ఏకరూపత మరియు జాతీయ సమైక్యతను నిర్ధారిస్తుంది.

ఒకే రాజ్యాంగం

సమాఖ్య దేశాలు తరచుగా కలిగి ఉండే ద్వంద్వ లేదా బహుళ రాజ్యాంగాలకు విరుద్ధంగా భారతదేశం ఒకే రాజ్యాంగం క్రింద పనిచేస్తుంది. ఈ ఒకే రాజ్యాంగం కేంద్రానికి మరియు రాష్ట్రాలకు వర్తిస్తుంది, ఐక్యతా భావాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది మరియు చట్టపరమైన సంక్లిష్టతలను తగ్గిస్తుంది.

గవర్నర్ల నియామకం

భారత రాష్ట్రపతి ప్రతి రాష్ట్రానికి గవర్నర్లను నియమిస్తారు మరియు వారు కేంద్ర ప్రభుత్వానికి ప్రతినిధులుగా వ్యవహరిస్తారు. గవర్నర్‌లకు ఉత్సవ పాత్ర ఉన్నప్పటికీ, వారు రాష్ట్రానికి మరియు కేంద్రానికి మధ్య లింక్‌గా కూడా పనిచేస్తారు, రాష్ట్ర వ్యవహారాలలో కేంద్రం ప్రభావాన్ని నిర్ధారిస్తారు.

అత్యవసర నిబంధనలు

అత్యవసర నిబంధనలు భారత రాజ్యాంగంలోని XVIIIలోని ఆర్టికల్స్ 352 నుండి 360 వరకు ఉన్నాయి. ఎమర్జెన్సీ నిబంధనలలో, కేంద్ర ప్రభుత్వం సర్వాధికారం పొందుతుంది మరియు రాష్ట్రాలు కేంద్రంపై పూర్తి నియంత్రణలోకి వెళ్తాయి.

ఒకే పౌరసత్వం

ఒకే పౌరసత్వం అంటే ఒక వ్యక్తి దేశం మొత్తం పౌరసత్వం. రాజ్యాంగం పార్ట్ 2 కింద ఆర్టికల్ 5 మరియు 11 నుండి పౌరసత్వం గురించి వ్యవహరిస్తుంది.

అఖిల భారత సేవలు

భారతదేశంలో, కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాలు రెండింటికీ ఉమ్మడిగా ఉండే అఖిల భారత సేవలు [IAS, IPS మరియు IFS] ఉన్నాయి. ఈ సేవలు రాజ్యాంగంలోని ఫెడరలిజం (సమాఖ్య) సూత్రాన్ని ఉల్లంఘించాయి.

రాష్ట్ర ప్రాతినిధ్యంలో సమానత్వం లేదు

ఎగువ సభలో జనాభా ప్రాతిపదికన రాష్ట్రాలకు ప్రాతినిధ్యం కల్పిస్తారు. అందువల్ల, సభ్యత్వం 1 నుండి 31 వరకు మారుతుంది.

సమీకృత న్యాయవ్యవస్థ

ఇంటిగ్రేటెడ్ జ్యుడిషియరీ అనే పదం ఉన్నత న్యాయస్థానాలు ఇచ్చే తీర్పులు దిగువ కోర్టులను బంధిస్తాయి అనే వాస్తవాన్ని సూచిస్తుంది. భారతదేశ సర్వోన్నత న్యాయస్థానం గ్రామ పంచాయితీ నుండి హైకోర్టుల వరకు అన్ని దిగువ కోర్టులను కలుపుతుంది. సర్వోన్నత న్యాయస్థానం చాలా ఎగువన ఉంది.

రాష్ట్రాల బిల్లులపై వీటో

రాష్ట్ర గవర్నర్ కొన్ని రకాల బిల్లులను రాష్ట్రపతి పరిశీలన కోసం రిజర్వ్ చేయవచ్చు. ఈ బిల్లులపై రాష్ట్రపతి సంపూర్ణ వీటోను కలిగి ఉన్నారు. అతను బిల్లును రాష్ట్ర శాసనసభ పునఃపరిశీలించిన తర్వాత పంపిన రెండవ సందర్భంలో కూడా బిల్లును తిరస్కరించవచ్చు. ఈ నిబంధన ఫెడరలిజం సూత్రాలకు విరుద్ధం.

భారత రాజ్యాంగ సమాఖ్య లక్షణాలు

అధికారాల విభజన

భారత రాజ్యాంగం ఏడవ షెడ్యూల్ ద్వారా కేంద్ర మరియు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య అధికారాలను విభజించింది, ఇందులో మూడు జాబితాలు ఉన్నాయి: యూనియన్ జాబితా, రాష్ట్ర జాబితా మరియు ఉమ్మడి జాబితా. ఈ విభాగం ప్రభుత్వంలోని ప్రతి స్థాయిని చట్టబద్ధం చేయగల విషయాలను వివరిస్తుంది, ఇది స్పష్టమైన సమాఖ్య నిర్మాణాన్ని అందిస్తుంది.

ద్వంద్వ రాజకీయం

భారతదేశం కేంద్ర మరియు రాష్ట్ర స్థాయిలలో ప్రభుత్వాలతో ద్వంద్వ రాజకీయాన్ని కలిగి ఉంది, ప్రతి దాని స్వంత అధికార పరిధి మరియు అధికారం ఉంటుంది. రాష్ట్రాలు తమ శాసన సభలు మరియు ప్రభుత్వాలను కలిగి ఉంటాయి మరియు రాష్ట్ర జాబితాలో జాబితా చేయబడిన విషయాలలో అవి గణనీయమైన స్వయంప్రతిపత్తిని కలిగి ఉంటాయి.

ఎన్నికైన రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు

భారతదేశంలోని రాష్ట్రాలు తమ తమ భూభాగాల్లో పాలనకు బాధ్యత వహించే ప్రభుత్వాలను ఎన్నుకున్నాయి. ఈ ప్రభుత్వాలు విద్య, ఆరోగ్యం మరియు వ్యవసాయం వంటి వాటికి కేటాయించిన విషయాలపై విధానాలను రూపొందించి అమలు చేస్తాయి.

ఆర్థిక స్వయంప్రతిపత్తి

భారతీయ రాష్ట్రాలు తమ స్వంత ఆదాయ వనరులను కలిగి ఉన్నాయి, అవి తమ విధులను నిర్వహించడానికి ఆర్థిక స్వయంప్రతిపత్తిని అందిస్తాయి. వారు పన్నులు వసూలు చేయవచ్చు, రుసుములు విధించవచ్చు మరియు కేంద్ర ప్రభుత్వం నుండి గ్రాంట్స్-ఇన్-ఎయిడ్ పొందవచ్చు, వారి కార్యక్రమాలకు స్వతంత్రంగా ఆర్థిక సహాయం చేయవచ్చు.

రాజ్యాంగం యొక్క ఆధిపత్యం

రాజ్యాంగం దేశ అత్యున్నత చట్టం. కేంద్రం, రాష్ట్రాలు చేసే చట్టాలు నిబంధనలకు అనుగుణంగా ఉండాలి. లేకపోతే, అవి సుప్రీంకోర్టు లేదా హైకోర్టు న్యాయపరమైన సమీక్ష అధికారం ద్వారా చెల్లనివిగా ప్రకటించబడవచ్చు.

దృఢమైన రాజ్యాంగం

రాజ్యాంగం ద్వారా ఏర్పాటు చేయబడిన అధికారాల విభజన అలాగే రాజ్యాంగం యొక్క ఆధిపత్యం దాని సవరణ పద్ధతి కఠినంగా ఉంటేనే నిర్వహించబడుతుంది. రాజ్యాంగ సవరణకు ఉభయ సభలు అంగీకరించడం తప్పనిసరి.

స్వతంత్ర న్యాయవ్యవస్థ

రాజ్యాంగం రెండు ప్రయోజనాల కోసం సుప్రీంకోర్టు నేతృత్వంలోని స్వతంత్ర న్యాయవ్యవస్థను ఏర్పాటు చేస్తుంది: ఒకటి, రాజ్యాంగం యొక్క ఆధిపత్యాన్ని రక్షించడం మరియు రెండు, కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య లేదా రాష్ట్రాల మధ్య వివాదాలను పరిష్కరించడం.